

Dokument nr. 8:76

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen og Inga Marte Thorkildsen

Forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen og Inga Marte Thorkildsen om en nasjonal handlingsplan for fosterhjem

Til Stortinget

BAKGRUNN

Alle barn og unge har rett til og krav på en god og trygg oppvekst. Barnets behov for vern og vekstvilkår er overordnet alle andre hensyn. Barnevernet er en del av velferdsstaten og bygger på et verdigrunnlag som har menneskeverdet som overordnet hensyn og målestokk. Det er særlig viktig at samfunnet er sikker på at omsorgen er god, når barnevernet går inn og gir hjelpetiltak eller overtar omsorgen. Det bør derfor være en kontinuerlig prosess for å sikre og bedre den omsorgen som gis til barn og unge som er plassert i fosterhjem eller på institusjoner.

Befring-utvalget (NOU 2000:12) Barnevernet i Norge

I NOU 2000:12 Barnevernet i Norge (Befring-utvalget) gjøres det rede for mulighetene barnevernet har når barn trenger omsorg og tiltak fra det offentlige. Barnevernloven har flere bestemmelser som gir hjemmel for å flytte barn ut av hjemmet - enten ved at barnevernstjenesten vedtar midlertidige eller foreløpige vedtak, ved at barnevernstjenesten formidler frivillig plassering (i fosterhjem eller på institusjon), eller ved at fylkesnemnda vedtar at barnevernet skal overta omsorgen for barnet (fosterhjem eller institusjon), eller at barnet skal plasseres utenfor hjemmet på bakgrunn av store adferdsvansker.

Når barn ikke kan bo sammen med sine foreldre, er plassering i fosterhjem det mest brukte alternativet. Bak dette ligger et ønske om at barn som er ut-

satt, skal få vokse opp i en familie med stabile og omsorgsfulle voksne rundt seg. Om lag 80 pst. av alle barn som er plassert utenfor hjemmet, bor i fosterhjem.

I prinsippet er fosterhjems plasseringer midlertidige. Det betyr at barnet skal tilbakeføres til foreldre så snart de er i stand til å gi barnet tilstrekkelig omsorg. I virkeligheten er det slik at en stor andel av de barna som plasseres i fosterhjem, også vokser opp i fosterhjemmet uten tilbakeføring til biologiske foreldre. Ifølge Befring-utvalget tyder en undersøkelse av fylkesnemndvedtak på at dette også er planlagt i forholdsvis mange saker.

Behovet for en nasjonal utredning av fosterhjem

Det er flere sider ved fosterhjems plasseringer som bør gjøres til gjenstand for en nasjonal utredning. Det gjelder både rettigheter for fosterhjems plasserte barn og unge, for biologiske foreldre og for fosterforeldre, og en gjennomgang av kompetansen til henholdsvis barnevernet, foreldre og fosterforeldre overfor fosterhjems plassert eller institusjons plassert barn eller ungdom.

Fosterforeldrenes rolle

Når det gjelder fosterforeldrenes rolle, er det på tide å gjennomgå hvilke rettigheter og plikter som følger med oppgaven som fosterforelder. Allerede etablerte rundskriv og fosterhjems kontrakter er ikke tilstrekkelige som redskaper for et positiv utvikling for fosterforeldre, og at det blir mer attraktivt å være fosterforeldre.

For å sikre at fosterforeldrene er godt rustet til å ta imot et barn som i mange tilfeller har hatt traumatiske opplevelser, eller har psykiske eller fysiske funksjonshemninger, bør det legges vekt på en individuell opplæring av fosterforeldre basert på barnets behov. Fosterforeldrerollen kan være tidkrevende og kom-

plisert, og det kan i mange tilfeller være behov for flere typer hjelpetiltak, hyppig møtevirksomhet osv. Det må skje en gjennomgang av godtgjøring av fosterforeldre. Det må også avklares hvilke juridiske rettigheter fosterforeldre bør ha i forhold til fosterbarnet, og om fosterforeldre f.eks. bør få partsrettigheter med innsynsrett etter at barnet har vært plassert i flere år i fosterhjemmet.

Fosterbarnas rettigheter

For å bedre fosterbarnas rettigheter har Norsk Fosterhjemsforening fremmet følgende forslag overfor Barne- og familiedepartementet:

- Unge med tiltak etter barnevernloven skal ha en rett til tiltak frem til fylte 23 år. Det krever i tillegg en lovendring, som inkluderer tiltaksplan og fortsatt avtale for enten fosterhjemsopphold eller institusjon etter fylte 18 år.
- Etableringstilskudd fra barnevernstjenesten/kommunen etter fylte 18 år må lovfestes som en rett, og ha en nærmere angitt standard, med individuell tilrettelegging etter ungdommens eget behov.

Samarbeid mellom fosterforeldre og barnevern

Norsk Fosterhjemsforening har erfaring fra saker der det er store konflikter mellom barnevernstjenesten og fosterforeldre. Det kan være uenighet om både behovet for og nivået av tiltak, spørsmål om utredning og eventuell behandling. I slike tilfeller bør det åpnes for en ordning der enten fosterhjems kommunen eller Bufetat kan overta samarbeidet med fosterforeldrene fra omsorgskommunen, for å sikre den beste omsorgen for fosterbarnet og at konflikten ikke går ut over barnets behov for omsorg og behandling.

Behov for oppfølging av fosterforeldrene og fosterhjemsarbeidet

Norsk Fosterhjemsforening (NFF) er i ferd med å avslutte et prosjekt med midler fra Sosial- og helsedirektoratet "Barn med mildere psykisk utviklingshemming plassert i fosterhjem". En utredning av fosterhjemsarbeidet bør ta med dette arbeidet i sine vurderinger. Erfaringen fra disse fosterforeldrene vil sannsynligvis være sammenfallende med fosterforeldre med andre funksjonshemninger og adferdsproblemer. Prosjektgruppen har fokusert på behovet for økt kompetanse, opplæring, veiledning og avlastning for fosterforeldrene. I den grad det er mulig, bør barn med mulig psykisk utviklingshemning og funksjonshemning være utredet før fosterhjems plassering.

Opplæring i Individuell Plan og Individuell Oppføringsplan

Det er også erfaringen hos barnevernstjenesten, barnehage/skole og andre instanser at bruk av Individuell Plan (IP) og Individuell Oppføringsplan

(IOP) er mangelfull. Bare unntaksvis var planene utarbeidet i samarbeid med fosterforeldrene. Det bør derfor gjennomføres en landsdekkende opplæring i utvikling av IP og IOP, en samordning av disse og hvordan man samarbeider best med fosterforeldrene i dette.

Ansvarlig koordinator for fosterhjem

Det bør lovfestes at det skal være en koordinator for fosterbarn som har behov for hjelpetiltak, og at denne personen skal samarbeide med barnevernet og fosterforeldrene på en slik måte at det avlaster fosterforeldrene å være "saksbehandler" for fosterbarnet, og samtidig sikre barnet hjelpetiltak fra aktuelle instanser.

Økonomisk godtgjørelse og ansettelse som arbeidstakere

Det er store variasjoner i graden av forsterknings tiltak og økonomisk godtgjøring for fosterhjems- og omsorgsarbeidet. Det har vært nedsatt en intern arbeidsgruppe i regi av Bufdir som har kommet med forslag til statlige kontrakter med alle fosterhjem med forsterkning. Ifølge Norsk Tjenestemannslag (NTL) var ingen berørte fosterforeldre med. Konklusjonen i dokumentet er at alle foreldre skal få oppdragskontrakter med staten. Det betenkelige er imidlertid at selv om staten vil gi fosterforeldre med forsterkning oppdragskontrakter, så innebærer det ikke at de anses som arbeidstakere. Det betyr at fosterforeldre med forsterkning faller utenfor alle alminnelige regler og rettigheter i forhold til arbeidsmiljøloven og folketryktdloven. Det står i kontrast til at en av fosterforeldrene ofte oppfordres til å være hjemmeværende i begynnelsen av fosterhjems plasseringen, og at omsorgsoppgaven i mange tilfeller er betydelig. Fosterforeldrene mangler dermed forutsigbarhet for sin økonomiske situasjon og kan uten videre miste "jobben" ved endring av siviltilstand, graviditet, sykdom osv. Det bør gjøres en gjennomgang av de økonomiske forholdene rundt fosterhjems plassering. Det bør samtidig vurderes om det bør lovfestes en rett til forsterket fosterhjems godtgjøring ved funksjonshemning av et visst nivå.

Hvem skal ha siste ordet?

Det er en vanskelig avveining av hvem som skal ha beslutningsrett når barn er fosterhjems plassert, enten det er barnevernet, biologiske foreldre eller fosterforeldrene. Dette bør utredes grundig, med tanke på barnets beste og behov. Det kan oppstå uenighet mellom barnevern, biologiske foreldre og fosterforeldre med hensyn til barnets beste, og hvem som bør ta ulike beslutninger som berører barnet/ungdommen. Det er viktig at barnets rett til å bli hørt blir ivaretatt.

I de aller fleste tilfeller er det bra at barn har kontakt med og et godt forhold til sine foreldre. Derfor er det viktig for barnevernet å ha et godt samarbeid med foreldrene.

Samvær

Fosterbarn kan ha behov for samvær med personer som har vært betydningsfulle for dem, f.eks. kontakt med fosterforeldre, besteforeldre o.a. Det gjelder både ved fosterhjems plassering og kontakt med biologisk familie, og med kontakt med fosterforeldre og deres familie ved tilbakeføring til biologiske foreldre.

Det kan også gjelde samværsrett ved samlivsbrudd i fosterhjemmet, eller andre grunner til at barnet flytter ut fra fosterhjemmet.

Det bør etter Norsk Fosterhjemsforenings syn vurderes om det bør innføres obligatorisk meglings ved samlivsbrudd i fosterhjem, i de tilfeller der barnet skal bli boende i fosterhjemmet hos en av fosterforeldrene. Det kan derfor vurderes en formulering i barnevernloven som åpner for at barnevernet kan sikre barnet kontakt med fosterforeldre der det av barnefaglige grunner er riktig etter barnets behov for samvær og kontinuerlig kontakt med fosterforeldre.

Sikring av nødvendig hjelp til fosterbarna

Mange av barna som er under barnevernets omsorg er traumatisert, mishandlet, misbrukt og utsatt for omsorgssvikt. De fleste av barna blir fosterhjems plassert. I Aftenposten 23. april 2005 kommer det fram at flere av disse barna nektes psykologhjelp og annen nødvendig behandling av en eller begge av

foreldrene som har sviktet i omsorgen for barnet. Disse barna har ofte omfattende psykiske vansker. Det er derfor urimelig at foreldre som har vist sviktende omsorgsevne, kapasitet og kompetanse, skal bestemme om barnet trenger behandling. En utredning av samarbeidsforholdet mellom barnevern, biologiske foreldre og fosterforeldre mht. samværsrett og medbestemmelse over forhold som gjelder barnet, må få en sentral plass i utredningen.

Befring-utvalget (NOU 2000:12) har en rekke forslag når det gjelder fosterhjems- og institusjons plasserte barn/unge. Disse bør inngå i den nasjonale utredning. Det bør legges særlig vekt på en mulig lov- eller forskriftsfesting av at det ved rekruttering av fosterhjem først må søkes etter mulige fosterhjem i barnets familie eller nettverk. Det understrekes at disse må få like god oppfølging av barnevernstjens ten som ved ordinære fosterhjem. Det inkluderer både oppfølging, økonomisk godtgjøring og avlastning.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en nasjonal handlingsplan for fosterhjem, med særlig fokus på kompetanse, kvalitet, kunnskap, veiledning, organisering og arbeidsforhold, med bakgrunn i fosterbarnet, fosterforeldrene, biologiske foreldre og de offentlige instanser som har betydning og ansvar for fosterhjems plassering.

27. april 2005